

МАКСИМІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

*В. С. Андієць,
Київський національний торговельно-економічний
університет*

У статті розглянуто підходи науковців щодо визначення напрямів оптимізації грошових потоків підприємства і оцінено доцільність застосування на практиці кожного з них. На основі доцільних існуючих, а також запропонованих і обґрунтованих нових напрямів оптимізації грошових потоків сформовано нову систему напрямів оптимізації грошових потоків підприємства. Запропонована система напрямів оптимізації грошових потоків сприятиме не лише максимізації загальної економічної ефективності діяльності, платоспроможності на коротко- і довгостроковий періоди, але й збереженню необхідного рівня безпеки платоспроможності підприємства.

Економічне зростання підприємств забезпечується завдяки оптимізації роботи та розвитку всіх сфер економічної діяльності підприємства. Причому ключовим елементом економічної системи підприємства є саме грошові потоки, які завдяки специфіці сфери фінансового менеджменту обумовлюють координацію потоків економічних ресурсів всього підприємства. Однак вибір оптимального рішення вимагає визначення конкретних критеріїв, по яких буде оцінюватися оптимальність конкретного рішення. Тому визначимо основні напрями оптимізації грошових потоків підприємства.

Незважаючи на те, що дослідженням грошових коштів та грошових потоків займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, напрями саме оптимізації грошових потоків визначають такі вітчизняні вчені, як Бланк І.О. [1, с. 316], Лігоненко Л.О. та Ситник Г.В. Отже, розглянемо кожну систему напрямів оптимізації грошових потоків окремо.

Бланк Ігор Олександрович у своїх наукових працях [1, с. 316] виділяє три напрями оптимізації грошових потоків, як: збалан-

сування, синхронізація та максимізація чистого грошового потоку. Розглянемо економічну доцільність кожного зазначеного напрямку.

За своєю природою, обсяг вхідних та вихідних грошових потоків господарської діяльності підприємства має змінний і важкопередбачуваний характер. Можна чітко виокремити періоди, в яких виникає залишок тимчасово вільних грошових коштів (при яких у підприємства частина оборотних коштів відволікається з обороту: тимчасово не працює на отримання прибутку), і області, при яких підприємство вимушене використовувати страховий запас (залишок) грошових коштів для покриття непередбачених перевишень обсягу вхідного потоку вихідним (що обумовлює зниження рівня абсолютної ліквідності, зростання ризику неплатоспроможності, погіршення кредитної історії і зупинки операційного циклу підприємства).

Тобто збалансованість і десинхронізація у часі позитивних та від'ємних грошових потоків є тими факторами операційної діяльності,

що головним чином підвищують ризик операційної неплатоспроможності підприємства, рівень економічних збитків через тимчасове відволікання високоліквідних активів з обороту і створюють загальне ускладнення роботи фінансових менеджерів компанії. Тому згідно з сучасною парадигмою управління грошовими потоками, найвищий рівень ефективності управління грошовими потоками досягається при співставленні, узгодженні обсягів та часу руху позитивних і негативних грошових потоків: при відсутності касових розривів (відсутності точок дефіциту грошових засобів) і при мінімальних залишках тимчасово вільних коштів. З такої точки зору критеріями оптимальності виступають рівень збалансованості та синхронізації позитивного та негативного грошових потоків підприємства, що і є доцільними напрямами їх оптимізації.

Іншим напрямом оптимізації грошових потоків вчений називає максимізацію чистого грошового потоку. Однак при повній адекватності позитивного та від'ємного грошових потоків (тобто при виконанні вище доведених необхідних напрямів оптимізації грошових потоків) автоматично не буде виконуватись умова максимізації чистого грошового потоку підприємства (що визначається як різниця між позитивним та негативним грошовими потоками). Більш того постійне зростання чистого грошового потоку обов'язково призведе до зростання залишку невикористовуваних грошових активів, що обумовить економічний збиток втраченої можливості. Тому параметр максимізації чистого грошового потоку виділяти напрямом оптимізації грошових потоків підприємства недоцільно.

Лігоненко Л.О. та Ситник Г.В. визначають також три напрями оптимізації грошових потоків [2]: збалансування, синхронізація та вирівнювання грошових потоків. При цьому, такі напрями оптимізації, як синхронізація та збалансування грошових потоків виявляються безспірними і підтверджується необхідність їх виокремлення. Оскільки доцільність виділення зазначених напрямів (збалансування та синхронізацію грошових потоків) ми дослідили вище, розглянемо детальніше такий напрямок оптимізації грошових потоків, як їх вирівнювання. Такий підхід дійсно забезпечує зменшення страхових залишків грошових активів у зв'язку з циклічністю та сезонністю діяльності окремого підприємства, а відтак, і умову ефективнішого використання запасів грошових активів. Однак при цьому підході слід співставити втрату економічної ви-

Таблиця 1. Підходи визначення напрямів оптимізації грошових потоків

Прихильники підходу	Бланк І.О.	Лігоненко Л.О., Ситник Г.В.
Напрями оптимізації грошових потоків	Збалансування грошових потоків	Збалансування грошових потоків
	Синхронізація грошових потоків	Синхронізація грошових потоків
	Максимізація чистого грошового потоку	Вирівнювання грошових потоків

годи при невідповідності позитивного та від'ємного грошових потоків з втратою економічної вигоди при втраті частини сезонних та циклічних продаж (що може мати стратегічно важливе значення). Більш того, напрям вирівнювання грошових потоків не має за собою повноцінного економічного обґрунтування, адже при адекватній синхронності вхідного та вихідного грошових потоків підприємство залишатиметься платоспроможним навіть при незначному страховому залишку грошових активів. Тобто вирівнювання грошових потоків може бути прийнятним при розподілі та використанні позитивного грошового потоку у стабільно діючих підприємствах із незначними циклічними та сезонними коливаннями обсягів діяльності і відповідних грошових потоків. Тому його застосування для підприємств, що мають динамічний характер розвитку, може вважатись недоцільним і в якості елемента загальної моделі оптимізації грошових потоків напрям вирівнювання грошових потоків брати до уваги недоцільно.

Отже, узагальнено підходи визначення системи напрямів оптимізації грошових потоків за допомогою Таблиці 1.

При максимізації рівня синхронності грошових потоків спостерігається наближення чистого грошового потоку до "нуля". У такому випадку буде забезпечуватись повне використання позитивного грошового потоку і повна забезпеченість грошовими коштами платіжних потреб підприємства. З іншого боку, чистий грошовий потік є інструментом зміни залишку грошових активів підприємства. Для забезпечення максимізації ефективності оптимізації грошових потоків задача фінансового менеджера полягає у дотриманні залишку грошових активів на кінець планового періоду на нормативному рівні страхового запасу. Таким чином, цільовий чистий грошовий потік має дорівнювати обсягу зміни нормативного страхового залишку грошових активів підприємства протягом досліджуваного періоду.

Визначимо оптимізацію залишку грошових активів (що виражається через спрямування обсягу чистого грошового потоку до суми цільової зміни залишку грошових активів підприємства) окремим цільовим напрямом оптимізації грошових по-

токів підприємства.

Слід зазначити, що кожен вид діяльності торговельного підприємства має специфічні цільові задачі, що відповідно, відображаються в системі цільових орієнтирів оптимального управління грошовими потоками.

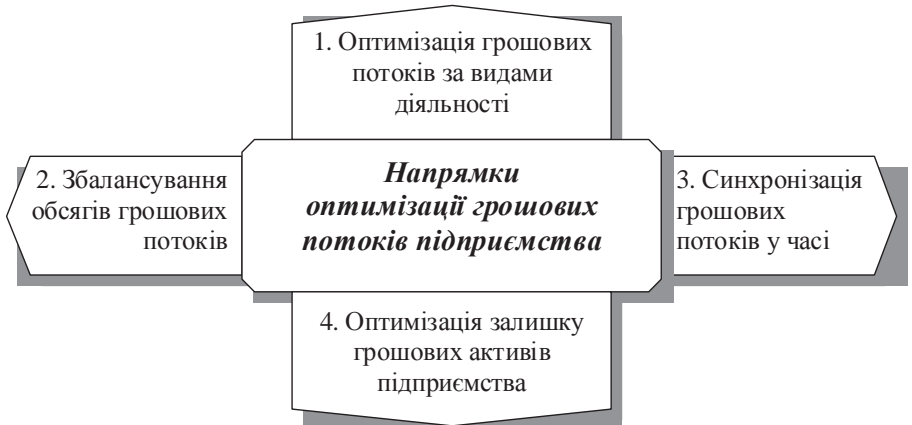

Рис. 1. Напрями оптимізації грошових потоків підприємства

ми (в т.ч. обсягу цільового чистого грошового потоку). Тому пропонується виділити окремим напрямом оптимізації грошових потоків підприємства оптимізацію грошових потоків за видами діяльності підприємства: операційною, інвестиційною та фінансовою.

Максимізація чистого грошового потоку операційної діяльності забезпечує зростання рівня самокупності (автономності діяльності), прискорення темпу економічного зростання, і підвищення ринкової вартості підприємства. Тому, основним орієнтовним цільовим напрямком організації грошових потоків операційної діяльності в системі оптимізації потоків грошових ресурсів всього підприємства має бути максимізація чистого грошового потоку.

Інвестиційна та фінансова діяльність торговельного підприємства є допоміжними напрямками діяльності і мають, головним чином, забезпечувати стійке зростання обсягів операційної діяльності.

Інвестиції можна розділити на реальні та фінансові, що застосовуються на підприємстві за різними цілями і є допоміжними при операційній діяльності підприємства. Реальні інвестиції торговельного підприємства є локомотивом його майбутнього економічного зростання за допомогою купівлі необхідних основних засобів і реалізації малопродуктивних. Таким чином, цільо-

вим параметром грошових потоків з реальних інвестицій повинна бути оптимізація вихідного грошового потоку за критерієм економічної ефективності впровадження реальних інвестицій (у межах інвестиційного менеджменту) і максимізація вхідного грошового потоку від реалізації необоротних активів. У той же час фінансові інвестиції забезпечують ефективне використання вільних надлишків грошових коштів, що виникають у процесі операційної діяльності. Таким чином, критерієм оптимізації фінансових інвестицій має стати максимізація чистого гро-

шового потоку фінансових інвестицій та оптимізація періоду обороту фінансових інвестицій.

Фінансова діяльність [3, с. 744] — діяльність, що приводить до зміни розміру та складу власного та позикового капіталу підприємства. З такої позиції основним цільовим орієнтиром фінансової діяльності є забезпечення підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел, а також виконання всіх взятих зобов'язань з фінансової діяльності підприємства.

На основі вищевикладеного дослідження сформуємо систему напрямів оптимізації грошових потоків (рисунок 1).

Отже, у процесі оптимізації грошових потоків пропонується керуватися запропонованими напрямками оптимізаційного процесу, що в сукупності має забезпечити максимальний економічний ефект.

Література:

1. Бланк І.А. Основы финансового менеджмента. Т. 2. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 624 с.
2. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. — 255 с.
3. Грачева Р.Е. Энциклопедия бухгалтерского учета. — К.: Галицкие контракты, 2004. — 832 с.